

Forfatter: Brandes, Edvard

Titel: Hultmann.

Citation: Brandes, Edvard: "Hultmann.", i Brandes, Edvard: *Holberg og hans Scene*, Gyldendal, 1898, s. 238. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-brandesed_03-shoot-idm140324074022496.pdf
(tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Holberg og hans Scene

Hultmann.

Død 9de Juni 1894.

Han er død, den gamle Skuespiller, som de Yngre kun kendte fra Gaden, hvor han forsigtigt og langsomt bevægede sin endnu sirlige, skønt stivnede Skikkelse frem. Naar han med et stort Sving aftog sin Hat og gjorde Front i Hilsenen, saa' man lyse over hans Ansigt det elskværdige, skælmske, indsmigrende og næsten kløgtige Smil, som fra Scenen vandt ham mange Hjærter. Naar man talte med ham, nu efterat han havde forladt Teatret, klagede han over Sygelighed, der gjorde hans Tilværelse pinlig og ikke tillod ham ved Arbejde at udfylde Dagens mange Timer, og dernæst over Teatret, der ikke var som i de gamle og store Dage. Ingen Nøjagtighed, klagede han, ingen Ærbødighed for Opgaven: »selv Olaf Poulsen, som jeg anser for den største komiske Begavelse, jeg har set, selv han *bliver* ikke i 239Repliken, gør Løjer og spiller paa Instrumenter — sidste Gang gik jeg saamænd min Vej midt under Forestillingen, og i denne Vinter har jeg slet ikke været *deroppe*«. Og Hultmann rystede bedrøvet paa sit gamle Hoved med den i Farve og Form vel afpassede Paryk.

Han tilhørte det kgl. Teaters Glansperiode, og naar han priste Datidens Store, var det uden Egenkærlighed og i klædelig Beskedenhed, thi de samtidige Berømtheder overskyggede hans Ungdoms Gærning. Det er over halvhundred Aar siden, at Hultmann debuterede; han betraadte vel allerede i 1842 Scenen i en intetsigende Rolle, men 22de April 1843 fik han sin Debut i Arnesens *Et Rejse-Eventyr* som den unge, hjærtensuskylde, kistefornøjede og overlegent skælmske Hr. Smith, talte og sang med den nydeligste Stemme og førte sin ranke Figur i Gang og Dans med samme naturlige Gratie.

Han gjorde overordentlig Lykke, og Æren var saa meget større, som han arvede Rollen efter Phister, der som Næsten-Medarbejder i Stykket havde udført Hr. Smith seks Aar i Forvejen. Den treogtyveaarige Hultmann slog ganske den udmærkede Kunstner, der da iøvrigt samme Aften overtog Kammerraaden i Wellington-Støvlerne og skabte den pudsige lille Arrigtrold ud af Forfatterens Intet. Helt forunderlig var dog ikke Hultmanns Sejr over Phister, thi denne magtede aldrig 240at fremstille det Ungt-Naive og Godmodigt-Glade, der var den Andens egentlige Felt. Hultmann var vistnok selv en fornøjet Svend, der morede sig herligt, da han i de første Aar gik over Brædderne; senere hen tog Livet haardt nok paa ham, og han blev en hel Melankoliker.

Fra sin Debut var han Teatrets første Vaudevilleelsker. Men dette fik ikke stor Betydning den Gang, hvor man endnu misbrugte et Geni som Michael Wiehe i *Abekattens* og *En Søndag paa Amagers* Elskerroller. Fru Heiberg vilde meget naturligt, ikke undvære en Kraft som Wiehes til at give de sentimentale Smaastykker Glans, og man kan alene heraf skønne, hvor vanskeligt Hultmann havde for at trænge igennem eller rettere for at vinde Plads i det fulde Sollys. Dertil kom, at en Kunst saa stor som Wiehes, et saa rigt Temperament som Fru Heibergs maatte beslaglægge Hovedinteressen hos Publikum. Og da Hultmann naaede op i Trediveerne, oprandt den store Høedt-Heibergske Strid, der fyldte Tiden fra 1850 til 60, og hvori Hultmann ingen Del tog. Han holdt sig nærmest til den Heibergske Side, blev ved Statsscenen, da Høedt og Wiehe drog til Hofteatret, og udførte nøjagtigt sin Tjeneste Han overtog endog enkelte Wiehe'ske Roller, uden synderligt Held: den stærke Romantik, den dybe Lidenskabelighed laa ikke for den pyntelige og varsomme Mand. Alligevel var han ingenlunde 241konservativ i sin Kunst, hverken svulstig eller sentimental, maaske noget akademisk, men af en fuldkommen Naturlighed. Rollerne kunde være affekterede; der var dog aldrig Spor af Skaberi over Hultmann.

Hans Glansperiode, hans Myndighedstid falder egentlig først efter Fru Heibergs Bortgang, efter Michael Wiehes Død. Han var da en Mand paa nogle og Fyrre, som bevarede et fuldkomment ungdommeligt Udseende paa Scenen. Han udførte de Hostrup'ske, Heiberg'ske, Hertz'ske Elskerroller med en fin og indtagende Kunst. De Hostrupske Student vil man næppe nogensinde se fremstillede paa denne Vis: den nuværende Klint mangler Hultmanns Natur og Gratie. Hr. Axel Madsen fremviser Klint, han er ikke den glade og kønne Student. Ligedan var Hultmann helt udmærket i Holbergske Leanderroller, paa én Gang fornem og ung, tilpas følelsesfuld og dog gammeldags i Tonen. Hans udprægede Nøjagtighed — den skrev sig vel ogsaa fra, at hans Talent fattedes Improvisation — støbte den Holbergske Replik i en fast Form, der skabte Stil. Han tillod sig ikke at flytte et Komma, men han ansaa det for sin Pligt at nedlægge i hvert Ord alt, hvad han ævnede.

Han fik saaledes en anden Ungdom. Han, der saalænge stod i anden Række, kom pludseligt i første. Man gik nu i Teatret for at se Hultmann, 242naar han udførte sine bedste Roller, og det hændte mere end én Gang ham — og dette skal en Skuespiller eftertragte — at han uimodsigeligt var den ypperste af de Spillende. Saaledes i *Genboerne*. Skønt Stykket i Phisters, Mantzius' og Fru Sødrings Dage gik over Scenen med en Lystighed og en Kraft, hvoraf vor Scene nu kun ejer henblegede Minder, stod Hultmann alligevel som den ranke Støtte, der blev Midtbæreren i Skuespillet. Netop som Klint skulde staa. Medens man kunde rette Indvendinger mod de Andres Spil, hvor glimrende det end var — kunde bebrejde Mantzius noget

Overdrevent, Phister en vis Kulde, Adolf Rosenkilde en fremtrædende Mangel paa Karakteristik, saa kunde man umuligt tænke sig en fuldkomnere Klint end Hultmann: han talte og sang nøjagtigt, som Hostrup vilde, og Rollen tillod. Og han var end ikke selv Student.

Han blev ved at holde sig ung paa Scenen, saalænge han optraadte. I sine sidste Teateraar overtog han enkelte ældre Roller og skilte sig nydeligt fra disse, han blev en *ædel Fader* med chevaleresk Værdighed. Men han følte sig syg. Han stod fortvivlet i Kulissen, krympede sig nedbrudt og hjærtebeklemmt, lige inden han skulde træde elegant eller lystig ind for Publikum. Da *En Skavank* gik første Gang i 1867 udførte den da 47-aarige Hultmann den ganske unge Provinsfyr 243 med en straalende Ungdommelighed. Ti Aar efter tog han Afsked med Publikum, udtalende nogle beskedne Ord om sin Akkuratesse, fremhævende, hvorledes hans Maal havde været at fremstille det Nette og Gratiøse. Han mente da selv, at med de norske Skuespil — det var dengang det danske Dramas golde Periode — indvarsledes en ny Tid. Han levede længe nok til at se Vaudevillen paany plejet indtil Overdrivelse, men han fandt ingen Behag i Fremstillingsmaaden.

Hultmann besad kun et lille Kunstens Omraade, og ikke et særligt interessant. Han fremstillede ikke Tankens Magt eller Lidenskabens Ret, kun godt Humør og redelig Vilje hos den lykkelige Ungdom, der i hvert Fald i Poesien plejer at besejre alle Hindringer. Dog, Skuespilkunst er kun værdifuld, naar den giver det Udsøgte, og i ganske enkelte Roller blev Hultmanns aldrig geniale Kunst fuldkommen og udsøgt. Som vore allerbedste Studentersange, Hostrups og Richardts, saaledes var Hultmanns Kunst. Han var som Menneske elskværdig og beskeden, vistnok i mange Aar — og af Grunde, der ikke vedrører Offentligheden — lidet lykkelig.

Hultmann fødtes den 22de Juni 1820 og blev saaledes henved 74 Aar gammel.